

Dobrý pastýř



Brněnský pravoslavný věstník

číslo 1

prosinec 2003 L.P.



*Narození tvé, Kriste Bože náš,
zjevilo světu světlo poznání,
neboť ti, kteří hvězdám sloužili,
hvězdou naučení byli
klaněti se tobě,
Slunci spravedlnosti,
a znáti tebe, Východ z výsosti,
Pane, sláva tobě.*

(vánoční tropar, hlas 4.)

Kristus se rodí!

Stojím před podivuhodným a paradoxním tajemstvím. Hlasy pastýřů doléhají až k mým uším. Na svých hudebních nástrojích dnes totiž nehrají náhodou. Jejich ústa zpívají píseň nebeskou.

Andělé opěvují, archandělé velebí, zpívají cherubíni a oslavují serafíni. Všichni vespolek jásají, protože vidí Boha na zemi a člověka na nebesích.

Dnes se Betlém podobá nebi: namísto hvězd přijal anděly, namísto slunce přijal světlo spravedlnosti. Nesnaž se pochopit *jak*, protože „kde Bůh chce, může změnit i zákony přírody“.

On však chtěl. A učinil tak. Sestoupil na zem a zachránil člověka. Všechno s ním kvůli tomuto cíli spolupracovalo.

Dnes se rodí ten, jenž existuje věčně, a stává se tím, čím nikdy nebyl. Je Bůh a stává se člověkem. Stává se člověkem a přitom zůstává Bohem.



Sv. Jan Zlatoústý

Draží bratři a sestry v Kristu, milí čtenáři,

Slovo úvodem

do Vašich rukou se dostává

Dobry pastyř, první číslo nového pravoslavného věstníku, jenž by si rád získal Vaši čtenářskou přízeň.

Po dobrém pastýři touží každý z nás. Kdo je však onen Dobrý Pastýř, u kterého můžeme hledat útočiště před vnějším zmatkem a nacházet duchovní poučení? Prvním a posledním pastýřem je sám Pán Ježíš Kristus, neboť on je vzorem a příkladem pro všechny, kteří ho chtějí následovat.

Naše následování, jak nás učí svatí Otcové, se musí nejvíce projevit zachováváním poslušnosti vůči tomu, v jehož blízkosti je tolik dobré přebývat. Připomeňme si slova, jimiž se ze své lásky a oddanosti ke svatému Hospodinu vyznává starozákonní prorok a král David: „Hospodin jest můj pastýř, nebudu mítí nedostatku...“ (Žalm 23, 1). Ke stejné dobrotivému Hospodinu se utíká i novozákonní Církev Kristova. Sv. evangelista Jan zaznamenává slova Pána Ježíše Krista, který se za takového Pastýře sám prohlašuje. Jen si poslechněte, co říká: „Já jsem ten pastýř dobrý. Dobrý pastýř duši svou pokládá za ovce, neboť já znám své ovce a ony znají mne.“ (Jan 10, 10; 14)

Kristus je nejen Pastýř, ale i Dveře, Vrátný, ba i Beránek. Pastýřem je proto, že své malé stádece vede do života věčného; Dveřmi proto, neboť nelze vejít do milosti jinak než skrze něho; Vrátným proto, neboť komu on otevře, ten bude moci vejít; a konečně i obětovaným Beránkem, „který snímá hříchy světa“ (Jan 1,29).

Vydáváním *Dobrého pastýře* nezamýšlíme učit my Vás, ale sami, společně s Vámi, chceme být poučeni. Ani nehodláme nabízet odpočinutí Vaším myšlenkám, ale sami usilujeme, abychom našli odpočinutí. Zdrojem našeho společného poučení a radostného vyznání nechtě se proto stane Kristus Bůh, jediný Dobrý Pastýř: kéž nám požehná a naši duši občerství, abychom neměli nikdy nedostatku!

Co bude *Dobry pastyř* konkrétně obsahovat?

Ústředním motivem každého čísla bude velký církevní **svátek**. Takřka symbolicky vychází první číslo našeho věstníku právě v období, kdy pravoslavná Církev oslavuje počátek našeho spasení – svátek Kristova narození v Betlémě. Nedílnou součástí *Pastyře* se mají stát hagiografická zpracování **životů svatých**, počínaje sv. Václavem, patronem našeho brněnského chrámu. Nebudeme se vyhýbat ani tématům bohosloveckým, církevně-politickým a asketickým, s obzvláštní oblibou budeme naslouchat **poučením sv. Otců** doby minulé i současné a pozastavíme se i nad životy lidí, kteří naší Církvi přinášeli po celý život velké oběti, často i ty největší. Nezapomeneme na „horké novinky“ z pravoslavného světa i ze života naší farnosti. Závěrečná část věstníku bude věnována **našim nejmenším** a dostane se tu i na **postní recepty** či jiné praktické rady pro pravoslavné hospodyně a hospodáře.

Ke svátku slavného Kristova narození přeji za celou redakční radu všem Vám, našim čtenářům, hojnost Božího požehnání a vše dobré.

m. d.

*Kristus se rodí, oslavujte ho.
Kristus přichází z nebe, vítejte ho.
Kristus jest na zemi, povznášejte se.
Zpívej Hospodinu všechna země,
a s veselím zpívejte, lidé,
neboť se proslavil.*

*Synu před věky narozenému z Otce
a posléze vtělenému z Panny,
Kristu Bohu zpívejme:
Svatý jsi, Pane, jenž jsi povznesl
naději naši!*

(1. a 3. irmos vánočního kánonu)

O svátcích

*Tajemství divné a nepochopitelné
vidím:*

*místo nebe jeskyni,
místo cherubínského prestolu Pannu;
jesle jsou místem,
v němž leží nekonečný Kristus Bůh,
jehož opěvujeme velebíme.*

(9. irmos)

O svátku Kristova narození

Narození našeho Spasitele Ježíše Krista je jedním z dvanáctera velkých svátků církevního roku. Pravoslavná Církev v něm slaví počátek spásy lidského rodu, která byla Bohem v jeho prozřetelnosti a péči o svět připravena již od věků. Ještě dnes nás udivuje konkrétnost a přesnost, s jakou o Spasitelově narození zvěstovali již o mnoho století dříve starozákonní proroci (viz Iz. 7, 14; 9, 6; Mich. 5, 1-4; Mat. 1, 18-24; Luk. 2, 1-20).

Co se vlastně před více než dvěma tisíciletími v Palestině odehrálo?

V čase, kdy v Judeji vládl král Herodes (ovšem pod faktickou mocí Říma), vydal římský císař Augustus rozkaz, aby bylo v zemi provedeno sčítání lidu. Každý Žid musel být zapsán v místě, odkud pocházeli jeho předkové. Josef a Marie, kteří tehdy žili na severu Palestiny, v malém galilejském městečku Nazaret, pocházeli oba z rodu Davidova, a tak se museli odebrat do Davidova města – do judského Betléma. Ve městě bylo v tu dobu velké množství lidí a Josefovi a Marii se nepodařilo získat pro sebe nocleh. Až na večer našli místo v malé jeskyni, kam pastýři vodili svá stáda. A právě zde, v chladném příbytku pro zvířata, se v noci narodil malý Ježíš, Ježíš Kristus, Syn Boží, očekávaný Spasitel světa.

Prvními očitými svědky tohoto zázračného narození byli pastýři, kterým se v noci zjevil Anděl Páně a řekl jim: „Nebojte se, vždyť vám zvěstuji velkou a radostnou zprávu. Ve městě Davidově se vám dnes narodil Spasitel, který je Kristus Pán. A na znamení budiž vám nemluvnátko zavinité do plenek, ležící v malých jesličkách.“ (Luk. 2, 10-12) Poté se zjevil zástup mnoha nebeských andělů, kteří chválili Boha touto písní: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj, lidem dobrá vůle.“ (Luk. 2, 13-14) Pastýři se tehdy vydali hledat malé děťátko v jeslích a skutečně je po čase našli. Když se děťátko poklonili a uctili i jeho rodiče, vrátili se zpět ke svým stádům, naplnění nevypravitelnou radostí a vírou a stále ještě velkým úžasem, který byl nad jejich přirozené chápání.

Svátek Narození Ježíše Krista slavíme 25. prosince (7. ledna). Den před tímto svátkem nazýváme Svatým dnem, neboť si připomínáme Boží štědrost a dobrotu vůči nám lidem. Příprava na svátek Narození Ježíše Krista je obdobím pokání a začíná dnem sv. Filipa (15./28. listopadu), proto se toto před-

vánoční postní období nazývá filipovským postem. I Svatý den je dnem přísného postu. V předvečer svátku zasedají křesťanské rodiny ke společnému stolu a koledníci oslavují Kristovo narození koledami, které mají v pravoslavných národech dávnou tradici.

Jméno **Ježíš** znamená „Pán je spása“ a Josefovi ho oznámil Boží posel, anděl, který mu objasnil, že dítě počaté Marií je z Ducha Svatého, a tedy budoucí Spasitel. Jméno **Kristus**, které zaznělo z úst anděla v noci, když se Spasitel narodil, znamená „Pomazaný“ (Duchem Svatým). V osobě Ježíše Krista před námi stojí vtělený Boží Syn, který přišel na tento svět, aby nás vysvobodil z moci zla, hříchu a smrti a otevřel nám bránu do Nebeského Království, do blaženého života s Bohem. On je pravý člověk a zároveň pravý Bůh – Boho-člověk. Opravňuje nás to, abychom Pannu Marii nazývali též Bohorodicí, neboť porodila Boha v těle. To všechno se stalo proto, aby Ježíš Kristus mohl vykonat dílo naší spásy.

*podle biblického katechismu pravoslavného křesťana
„Cesta k Bohu“ zpracoval m. d.*

Ač není jméno sv. Václava přímo uvedeno v názvu našeho věstníku, nebude se mýlit nikdo, kdo by už od počátku, třeba jen podvědomě, cítil velmi těsnou spojitost mezi tímto národním světcem – patronem našeho brněnského chrámu – a naším periodikem. Už jen fakt, že uvádíme jeho životopis v naší „hagiografické rubrice“ na prvním místě, mluví sám za sebe. Přicházíme nyní ke sv. Václavu, stejně jako přistupujeme k jeho svatým ostatkům, uloženým v našem chrámě v kivotu jeho ikony, abychom ho společně, jedněmi ústy a jedním srdcem vroucně prosili: „Svatý Václave, rozpomeň se na nás, pomoci my tě žádáme, smiluj se nad námi, Kriste eleison.“

Životy svatých

Život a umučení svatého Václava

Svatý Václav se narodil kolem roku 907 jako prvorozený syn českého úředního knížete Vratislava a jeho manželky Drahomíry, která pocházela ze slovanského kmene Stodoranů. Jeho dědem byl český kníže Bořivoj a babičkou sv. Ludmila. Pokřtěn byl sv. Václav podle slovanského, tedy pravoslavného obřadu. Když chlapec dospěl k užívání rozumu, dal ho otec podle slovanského obřadu též postříhnout. K Václavovým postřížinám – jak vypráví první staroslověnská legenda – povolal kníže Vratislav jistého biskupa Notárije s jeho duchovenstvem. V chrámu Přesvaté Bohorodice byla

nejprve odsloužena sv. liturgie, poté se biskup ujal sv. Václava, postavil jej na stupeň před oltářem a požehnal slovy:

„Pane Ježíši Kriste, požehnej tohoto hochu, jako jsi požehnal všechny své spravedlivé.“

Pod vedením slovanského kněze Pavla a za dozoru babičky Ludmily se začal sv. Václav učit spisovnému jazyku slovanskému. Poté jej otec poslal do Budče, aby se tam u jiného slovanského kněze Učena naučil i latinsky; jako budoucí kníže potřeboval latinu pro styk se západními německými sousedy. Sv. Václav mimoto ovládal i jazyk řecký a patřil ve své době k nejvzdělanějším panovníkům v širokém okolí.

V roce 920 zemřel Václavův otec Vratislav a v témže roce i milovaná babička Ludmila.

Byla usmrcena na hradě Tetíně z popudu kněžny Drahomíry, Václavovy matky. Sv. Václava bylo pouhých 13 let, když nastoupil na stolec svých předků. Než jinoch dospěl, vládla jeho jménem matka Drahomíra.

Jako osmnáctiletý mladík převzal sv. Václav otěže vlády do svých rukou. Měl velmi jemný smysl pro spravedlnost a cítil odpor proti dvorním intrikám. Proto se rozhodl vzdálit svou matku z knížecího dvora a určil jí na čas jako bydliště Budeč. Současně dal přenést tělesné ostatky sv. Ludmily z Tetína na Pražský hrad, kde je uložil v chrámu sv. Jiří. Brzy nato povolal svou matku zpět do Prahy.

Jako panovník byl sv. Václav vzorem křesťana. Vyznamenával se vysoce zbožným a mravním životem, horlivostí pro čest a slávu Boží, péčí o rozšíření křesťanské víry v celém národě, stavbou četných chrámů (na samotném Pražském hradě založil chrám sv. Víta), pravidelnou účastí na službách Božích a všestranným konáním skutků milosrdenství a lásky. Jeden z nejstarších a historicky cenných životopisů o něm praví, že ctil svou matku, pečoval o chudinu, nemocné a sirotky, poskytoval přístřeší a pohostinství pocestným i cizincům a nestrpěl, aby se komukoliv děla křivda. Stal se miláčkem svého národa, kterému se líbilo i to, že sv. Václav byl také osobně statečný a výborný jezdec na koni.

Nebylo mu však dopřáno dlouhé vlády. Čeští předáci, zvyklí svévoli, neradi viděli, že sv. Václav vystupuje proti jejich choutkám a nespravedlnostem. Mysleli jen na své osobní výhody a byli ve své krátkozrakosti lhostejní i k budoucnosti národa a státu. Neustávali ve svých intrikách. Sv. Václavovi namlouvali, že ho chce zabít jeho bratr Boleslav, ale i Boleslavu říkali, že Václav připravuje jeho úkladnou smrt. Václav jim nevěřil; Boleslav se však dal od našeptavačů přemluvit.

Pozval Václava do Boleslavi (nynější Staré Boleslavi), kde jako úřední kníže sídlil. Sv. Václav jeho pozvání vyhověl, ačkoli byl varován. Po svatě liturgii se chtěl vrátit do Prahy. Boleslav jej však prosil, aby se u něho zdržel a zúčastnil se hostiny – má prý pro něho připraven „ještě jeden dobrý nápoj k osvěžení“. Václav přivolil. Mezitím byl znovu upozorněn, že se ho bratr pokusí zabít. Ani tehdy tomu

neuvěřil a poručil vše Boží vůli.

Následujícího dne časně zrána sv. Václav vstal a podle svého zvyku šel do chrámu na jitřní. Na cestě již čekali vrazi, současně za ním vyběhl z hradu i Boleslav. Sv. Václav za sebou uslyšel kroky, a když se obrátil, spatřil Boleslava. Pozdravil ho slovy:

„Buď zdráv, bratře, vzdávám ti veliké díky za hostinu, kterou jsi mně i mé družině včera připravil; oplývej statky života tohoto i budoucího, a Kristus nechť tě přijme za to ke své věčné hostině.“ (Tato slova připomínají pravoslavnou modlitbu po jídle: „Děkujeme tobě, Kriste Bože náš, že jsi nás nasycil pozemskými dary svými; nevyklučuj nás ani z nebeského svého království...“)

Boleslav odsek: „Lepší ti dnes hody připravím“ a udeřil Václava mečem.

Ale Václav mu vyrval meč z ruky a pravil: „Jak neobratně si počínáš, chtěje mne ranit.“

Svalil Boleslava ke svým nohám a pokračoval: „Vidíš, kterak bych tě mohl vlastní rukou potřít, ale ať jsem toho dalek, abych se potřásl krví svého bratra.“

Pak Boleslavovi se shovívavostí vrátil meč a chtěl vejít do chrámu.

Vtom přiskočili Boleslavovi skrytí pomocníci, vrhli se na Václava a probodli ho několikrát píkami a meči. K ubitému synu přispěchala mezi prvními matka Drahomíra a v hořkém zármutku padla na jeho hrud'. Tělo sv. Václava bylo přeneseno do bytu kněze Krastěje; zde bylo umyto, oblečeno a připraveno k pohřbu. Mezitím přišel z Prahy slovanský kněz Pavel, aby vykonal modlitbu nad mrtvým:

„V lůně Abrahamově, Izákové a Jákobově ať umístí Bůh jeho duši, kde všichni spravedliví odpočívají, očekávajíce vzkříšení svých těl v Kristu Ježíši, Pánu našem, jemuž sláva na věky. Amen.“

Tižhodné tělo sv. Václava bylo pohřbeno v boleslavském chrámu, jeho krev však po tři dny nechtěla vsáknout do země. Teprve třetího dne se vytratila a ke všeobecnému údivu se objevila v chrámě nad Václavovým hrobem.

Svatý kníže byl zabit 28. dne měsíce září (929 nebo 935).

I po Václavově smrti prokazoval Bůh, podivuhodný ve svých svatých, skrze světovo tělo svou milostivou přízeň a pomoc. U sva-

tých ostatků se děly četné zázraky, především těm, kteří v bázni prosili o světcovu přimluvu.

Když bylo tři roky po Václavově smrti jeho tělo převáženo z Boleslavi na Pražský hrad, nemohli vozkové přejet přes rozvodněný potok. Vydali se tedy pro dříví, aby zhotovili most. Jakmile se vrátili k řece, s údivem zjistili, že vůz se svatým tělem stojí za potokem a není vůbec mokrý. O podivuhodném zázraku se dlouho vyprávělo v širokém okolí.

Je zaznamenáno bezpočet svědectví o tom, jak byli na přimluvu sv. Václava zázračně vysvobozeni věžňové z žalářů či jak bylo nemocným navráceno zdraví. Jednou vstoupila do chrámu s ostatky sv. Václava slepá a chromá žena, padla na zem před jeho hrobem a vroucně se modlila o světcovu přimluvu. Rázem nabyla opět zraku a její ruce se uvolnily.

Svatý Václav byl brzy po svém zavraždění uctíván jako světec-mučedník. Byl násilně zabít podobně jako sv. Ludmila, jeho babička, když se stal obětí vnitřního napětí a intrik, v nichž důsledně křesťanství obou mučedníků hrálo významnou roli. Po třech letech bylo jeho tělo přeneseno z Boleslavi na pražský hrad na podnět nešťastného bratrovraha knížete Boleslava, který se upřímně kál z hříšného činu. Translace (přenesení ostatků) se stala současně kanonizací.

Jako světece a vřelého přimlůvce na nebesích ctíl sv. knížete Václava jak český národ, tak národní církev, k níž se sám hlásil. Byla to církev slovanská, církev pravoslavná, v jejímž prostředí byl napsán hned po jeho smrti životopis sv. Václava a sestaveny bohoslužby, jak pro den jeho smrti, tak později pro den přenesení jeho ostatků do Prahy. Latinská církev se se svou svatováclavskou úctou opozdila: první latinská legenda *Crescente fide* byla napsána až třicet let po slovanském životopisu sv. Václava. Bohoslužbami byl sv. Václav oficiálně ctěn v pravoslavné církvi už v 10.

století.

Úcta ke svatému knížeti se prostřednictvím pravoslavné církve rozšířila až na Rus, kde byli synové panující rodiny často křtěni jménem Václav (ve staroslověnské podobě „Vjačeslav“). Toto jméno v ruském národě zdomácnělo a je dáváno dětem až do přítomné doby. Jen životnosti a trvalosti této svatováclavské úcty na Rusi lze děkovat, že českým dějinám byly zachovány cenné staroslověnské prameny o sv. Václavu i o sv. Ludmile.

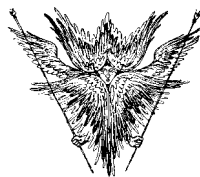
V českých zemích se svatováclavská úcta v národě udržovala, ale po příklonu k latinské církvi byly staroslověnské literární památky ničeny. V katolické církvi nechtěli ještě v první polovině 17. stol. přísní římskí jezuité uznávat Václava jako svatého a prohlašovali ho za „samodělného světce“, tj. že si ho sám národ udělal svatým. Teprve papež Kliment X. v roce 1670 nařídil, aby byly do římského breviáře vloženy církevní hodinky na počest sv. Václava. Příčinou této neúcty byla skutečnost, že sv. Václav příslušel k církvi slovanské, a nikoli latinské. Často dnes slycháme názor, že se kníže Václav orientoval latinsky a že v podobném duchu vedl i český národ. Není snad třeba zdůrazňovat, že jde o naprosté zvrácení historické pravdy.

Pravoslavní křesťané se radují, že český národ, třebaš rozhodnutím svých panovníků byl přinucen přijmout latinskou církev, stále uctívá svatého Václava jako svého přimlůvce u Boha a zpívá rád starobyrou píseň Svatý Václave, vévodo české země. Kéž nám sv. Václav vyprosí u Boha milost a moudrost, abychom vše, co činíme, činili ke slávě Boží! Amen.

podle knihy sv. novomučedníka Gorazda Průvodce po katedrálním chrámu sv. Gorazda v Olomouci (Olomouc 1987) a svatováclavských legend zpracovali M. Dvořáček a J. Černočský

Tropar, hlas 3.

*Svatý mučedníče, kníže Václave,
národa slovanského nebeský ochránce,
pros milostivého Boha,
aby spasil duše naše.*



Sedálen, hlas 4.

Dnes andělé s lidmi spolu se radují, nebo i země oslavují památku tvou, svatý Václave. I my hříšní snažně tě vzýváme: pros za nás Boha, aby všeliké bídy a viditelných i neviditelných nepřátel zbavil nás, kteří ctíme přesvětlou tvoji památku.

Kondak, hlas 1.

S andělskými zástupy přebýváje, blažený, těšíš se z nevýslovné Boží dobroty, a načerpáv z ní blahodatiné dary zázraků, pramenem jsi uzdravení všem, kteří se s vírou utíkají k tvé svatosti.

*Svatý Václave,
vévodo české země,
kníže náš, pros za nás Boha,
Svatého Ducha, Kriste eleison.*

*Ty jsi dědic české země,
rozpomeň se na své plémě.
Nedej zahynouti nám ni budoucím,
svatý Václave, Kriste eleison.*

*Pomoci my tvé žádáme,
smiluj se nad námi,
utěš smutné, zažeň vše zlé,
svatý Václave, Kriste eleison*

Zde se Vám budeme snažit zprostředkovat duchovní zamyšlení, ať již světců či učitelů Církve, ale obecně vždy lidí moudrých v Kristu, kteří ovšem nemuseli žít pouze v prvních staletích našeho křesťanského věku. S mnohými z nich vyrůstali naši rodiče či prarodiče v době první republiky, a tito lidé se svojí činností v bezpříkladné míře zasloužili o blaho naší Církve a jejích členů. V tomto prvním zamyšlení Vám předkládáme článek sv. vladyky Gorazda o víře, jenž je pro svoji duchovní výzvu – k nám všem – stále aktuální.

Zamyšlení

O víře

Víra je hlas srdce, zvučí k poznání toho, co našim smyslům není dostupné. Svatý Jan Zlatoústý nazval víru pohledem do neznáma. Sv. apoštol Pavel se vyslovil, že víra je základem věcí, v něž doufáme, a přesvědčením o tom, čeho nevidíme. Víra se může týkat i věcí pozemských: např. dá-li se kdo do stavby, zvláště bez pozemských prostředků, může stavbu začít a pokračovat v ní jen tehdy, když věří, že ji dokončí. Zvláště pak se víra vztahuje na věci nadpozemské, především na Boha samého. Právem se v jedné písni našeho Sborníku¹ praví: „Nevidím Tě, Bože můj, a přece v Tebe věřím.“ Věříme v Boha, poněvadž si nemůžeme představit vznik světa se vším, co na něm a v něm jest, ať je to celý vesmír se všemi nebeskými tělesy, nebo naše země se vším, co na ní jest a co se řídí podle přemoudrých zákonů, bez nejvýše moudré a všemohoucí bytosti.

Víra je nám tak potřebná jako lampě olej. Z víry žije spravedlivý. Světlo opravdové víry dovede člověka tak osvitit, že i prostý člověk, pokud opravdu

1 Lidového sborníku modliteb a bohoslužebných textů pravoslavné církve, tzv. Gorazdova sborníku – pozn. red.

věří křesťansky, stává se moudřejším než kterýkoliv filosof se všemi svými odbornými znalostmi. Babička, jak byla zachycena Boženou Němcovou, byla úplně prostá a chudá žena, a přece její názory a její život byly plné moudrosti, takže i vzdělaná kněžna přijímala její rady s úctou. Proto ruský světec Tichon Zadonský právem řekl, že křesťan, i kdyby neměl formálního vzdělání, věřili upřímně po křesťansku, jest moudřejší, než byli řeční filosofové Platon a Aristoteles.

Že jest Bůh, to si můžeme uvědomit prostým rozumem. Podobně si můžeme uvědomit též mnohé Boží vlastnosti, jako: jeho věčnost, nekonečnou dokonalost, moudrost, všemohoucnost, všudypřítomnost a vševědoucnost; z jeho dokonalosti pak vyplývá i jeho spravedlivost, svatost, dobrotivost a milostiplnost.

Samu Boží bytost a vnitřní život Boha však člověk svým rozumem není schopen ani poznat, ani pochopit. Pravděpodobně bychom to i částečně chápali, kdyby hned první lidé nebyli zhřešili. Ne nadarmo pravil Kristus: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti (tj. poznávají) budou.“ Lidem čistého srdce se Bůh dává poznat aspoň tak dalece, pokud lidský rozum je toho schopen. Takoví lidé zvěstují z Božího pověření podrobnější pravdy o Bohu a jeho působení, kteréžto pravdy činí náboženský život plnějším, konkrétnějším, ujasněnějším a plodnějším. K těmto zjeveným pravdám přísluší např. Boží trojosobnost, vtělení Božího Syna, Jeho vykupitelské dílo, svaté tajiny, jimiž se s Bohem spojujeme, zmrtvýchvstání, poslední soud, život věku budoucího aj. Bez těchto pravd nebylo by křesťanství. Jak velmi přízemní a nábožensky neplodný, mlhavý, bez vznětu, bez nadšení a elánu je život těch křesťanů, kteří se např. nezúčastňují bohoslužeb a nepřijímají Tělo a Krev Kristovu! Jaký suchopár je v jejich duších a jak nejsou schopni vykonati něco konkrétního pro Boha a jeho čest a chválu! Neuvědomují si ani Boží lásku, ani neznají lásku k Bohu, ani vůbec osobního poměru k Bohu. Jejich víra jest bez života. Boží zásahy se jich nedotýkají a jejich duše nejsou schopny náboženského heroismu. Nemají v sobě toho pramene Kristova, který tryská do života věčného. To je to skomírající, takzvané bezdogmatické křesťanství, jež je neschopno křesťanství, jež je neschopno činnů a jež vlastně ani křesťanstvím není, a je proto tak nemohoucí. U takových křesťanů Bůh není na prvním místě, nýbrž na posledním.

Proto je třeba oživení víry, a to především víry zjevené a věroučně vyjádřené. Tato víra jest ohněm z nebe, který rozplameňuje lidská srdce a oživuje i víru, řekl bych, přirozenou a rozumem pochopitelnou. Jenom o zjevené a věroučně formulované víře, pokud se jí duše lidí oddají tak, že jsou od ní rozřhavy, platí slova apoštola Pavla, že dovede přinášet oběti, stavět koráb zachrany, činit manželství plodným, žehnat, trpět raději s Božím lidem proti-venství než mít časné a hříšné pohodlí, osvobozovat národy, zacpávat ústa vlkům, zahánět vojska cizozemců, snášet posměch, mrskání, žalářování, kamenování, sekání, nouzi, soužení, trápení a že dovede bloudit pro pravdu pustinami, horami, jeskyněmi a podzemními doupaty (jeho poslední epištola, 12. kap.). Prosme všichni Pána: „Přispoř nám víry, tj. rozmnož naši víru!“

V této rubrice našeho věstníku se budeme po několik čísel zabývat rozvržením a výkladem pravoslavné bohoslužby, která tvoří podstatnou část duchovního života každého pravoslavného křesťana. Obřad, tedy duchovní i tělesná oběť, která je Bohu milá (Řím. 12, 1), je dnes rozdělena do tří základních částí. První částí každodenního díkůvzdání je večerní bohoslužba, kterou tvoří 9. hodinka, večerní a povečeří. Následuje ranní bohoslužba, rozdělená na půlnoční, jitřní a 1. hodinku. Po přípravné 3. a 6. hodině završuje celý bohoslužebný cyklus Božská liturgie, vlastní naplnění pravoslavného obřadu. V tomto a následujícím čísle se budeme věnovat výkladu slavnostní bohoslužby, jež bývá sloužena před velkými svátky – tzv. všenočního bdění.

Liturgika

Výklad všenočního bdění

Všenoční bdění (či zkráceně „všenoční“) bývá slouženo v předvečer neděle a velkých svátků. Skládá se ze tří částí: *večerní bohoslužby, jitřní bohoslužby* a *první hodinky*, přičemž večerní a jitřní se slouží slavnostněji a při větším osvětlení chrámu než ve všední dny. Všechny tři části spolu neoddělitelně splývají a po vnější i vnitřní stránce tvoří jediný celek, jedinou bohoslužbu. Název „všenoční bdění“ připomíná období křesťanského starověku, kdy se tato služba začínala pozdě večer a trvala po celou noc až do ranního úsvitu. V současnosti se s takovou prací můžeme setkat např. v některých monastýrech na Svaté Hoře Athos v Řecku.

I. VEČERNÍ

„Od stvoření světa do narození Kristova“

Co přesně zobrazuje večerní? A jakými prostředky to vyjadřuje?

Večerní nám svými modlitbami a posvátnými úkony vypráví o stvoření světa a o duchovním životě lidí před tím, než přišel na zemi Spasitel. Vnímáme-li pozorně to, co slyšíme a vidíme na večerní, přenášáme se do dob Starého zákona a prožíváme ve svém srdci události, jimiž tehdy lidstvo prošlo.

Pochopíme-li, co večerní (a stejně tak i jitřní) symbolizuje, bude pro nás snadné pochopit a zapamatovat si celý průběh bohoslužby: sled zpěvů, čtení a různých posvátných úkonů.

Stvoření světa

„Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.“ (Gen. 1, 1) Země byla podle slov Bible „nesličná a pustá“. V tichu nad ní se vznášel životodárný Duch Boží, který jako by do ní vléval životní síly.

Počátek večerní nás přenášá na počátek stvoření. Otevírají se královské dveře, kněz s diákoniem beze slova okuňují prestol ze všech čtyř stran. V naprostém tichu se v hlubině oltáře vzná-

šejí oblaka dýmu, tak jako se Duch Svatý vznášel v tichu nad pustou zemí. Okuňování oltáře ze čtyř stran symbolizuje životodárný kříž, na němž byl Pán Ježíš Kristus obětován pro spásu světa. V jediném posvátném úkonu jsou tu spojeny stvoření a spása světa, podobně jako byly spojeny v očích Božích, v předvěčném Božím úradku (Spasitel bývá nazýván „Beránkem Božím, obětovaným od stvoření světa“).

První slova všenočního bdění vyjadřují totéž co první posvátný úkon – kněz stane před prestolem a prvním svým ohlasem oslavuje Stvořitele světa, životodárnou Trojici:

Sláva svatě, jednobytné, oživující a nerozdílné Trojici vždycky, nyní i přistě až na věky věkův.

Následuje první píseň, oslavující Spasitele světa. Zaznívá z oltáře a odkrývá smysl okuňování ve tvaru kříže: Pojdte, pokloňme se Králi našemu Bohu. – Pojdte, pokloňme se a padněme před Kristem Králem naším Bohem. – Pojdte, pokloňme se a padněme před samým Kristem, Králem a Bohem naším. – Pojdte, pokloňme se a padněme před ním.

Pustou zemi Bůh „ztvární“ během šesti dní,

a vře se stalo krásným, „velmi dobrým“. Sbor zpívá tzv. předzačáteční žalm, v němž se líčí stvoření celého překrásného vesmíru:

Dobrořeč, duře má, Hospodinu. Hospodine, tys nadmíru veliký... jak velicí jsou skutkové tvoji, Hospodine! Vře přemoudře jsi učinil... (Žalm 103)

Blažený život prvnic lidí

Po stvoření světa byl lidem otevřen ráj. Bůh jim byl nablízku, a právě v tom spočívala jejich blaženost. Královské dveře jsou proto otevřené, jako byla otevřená brána do ráje. Kněz vychází z oltáře a okuřuje celý chrám. Modlíci se lidé prožívají společně s prvnicí lidmi pocit radosti z vědomí Boží blízkosti a jejich modlitby se vznášejí k Bohu jako dým kadidla, který naplňuje celý chrám.

Pád prvnic lidí

Lidé nedokázali správně naložit se svou svobodou. Podlehli ďábelskému pokušení a vzepřeli se Boží vůli. Hřích neposlušnosti zbavil lidi Boží blízkosti. Ráj, ve kterém mohli blaženě žít, se pro ně uzavřel. Adam a Eva se stali zajatci hřichu a smrti a byli vyhnáni z ráje. U rajske brány stnul anděl s mečem v ruce.

Po okuřování chrámu se královské dveře zavírají, stejně jako se uzavřel ráj. Z oltáře vychází diákon a postaví se čelem k zavřeným oltářním dveřím. Podobně stál kdysi Adam před rajskou bránou. Na dveřích, jimiž diákon vychází, je obvykle vyobrazen anděl s mečem, který jako by bránil vstupu do ráje.

Adamovo pokání a naděje

Jako se kající Adam u rajske brány obrátil s modlitbou k Bohu, tak se modlí i diákon u královských dveřích. Začíná velká ektenie: V pokoji k Hospodinu modleme se...

Jakmile Adam uslyšel Boží příslib, že „sémě ženy potře hadovi hlavu“ a na zemi přijde Spasitel, zrodila se v jeho duři naděje na spásu. O této naději slyříme na večerní v žalmech první kafismy (prvního oddílu žaltáře): Blažený muž, který nechodí po radě bezbožných. Alleluja...

Větřinou se zpívá jen několik verřů, vybraných z prvnic tří žalmů. Zpívá se slavnostně, s přepěvem „Alleluja“ za každým veršem.

Poté diákon ohlašuje malou ektenii: Opět a opět k Hospodinu modleme se...

Pokání a naděje hřišného lidstva

Slova žalu i naděje, která zazněla poprvé u rajske brány, neutichla v ústech lidí až do Kristova příchodu.

Žal a pokání padlého lidstva zaznívá v kajících

žalmech, z nichž se zpívají vybrané verře, velmi slavnostně a na zvláštní nápěv. Nejprve se zpívají dva verře ze žalmu 140:

Hospodine, k tobě volám, vyslyř mne...

Vznášej se moje modlitba jako kadidlo před tebou...

V chrámě se přitom okuřuje. Dým kadidla se vznáší vzhůru jako modlitba hřišného lidstva k jeho Tvůrci. S touto modlitbou se spojuje i naše modlitba, neboť i my jsme stejní hřišníci. Prostá a dojemná slova žalmů vycházejí i z našeho srdce. Vyslyř nás, Hospodine!

V dalších verřích kajících žalmů se ozývají již slova naděje na příslibeného Spasitele:

Vyveď ze žaláře duři mou, abych oslavoval jméno tvé... Z hlubin volám k tobě, Hospodine, Hospodine, vyslyř hlas můj...

Naděje uprostřed zármutku je přítomna ve verřích, které následují po „Hospodine, k tobě volám“, v tzv. stichirách. Verře před stichirami mluví o starozákonní temnotě a smutku, zatímco samotné stichiry (připěvy k verřům, jakési jejich doplnění) naopak zvěstují novozákonní radost a světlo. V nedělních stichirách se zpívá o slávě vzkříření, ve svátečních o tom, jak se tato sláva odrazila v událostech daného svátku nebo ve svatých. „Hospodine, k tobě volám“ se stichirami se zpívá na osm různých nápěvů neboli hlasů; hlasy se mění každý týden v průběhu celého roku.

Boží odpověď na pokání a naději lidí:

Zjevení Syna Božího

Bůh odpověděl tím, že se na zemi narodil Syn Boží.

Zpívá se o tom ve zvláštní stichíře, následující hned po stichirách na „Hospodine, k tobě volám“. Nazývá se bohorodičen či dogmatik, protože je v ní oslavována Boží Matka a vykládáno dogma (řecky „učení“) o tělesném narození Boha z Panny Marie. Bohorodičných dogmatiků je osm, pro každý hlas existuje zvláštní dogmatik. Před dogmatikem se již nezpívá starozákonní verř, nýbrž novozákonní Sláva Otcí i Synu i Svatému Duchu, i nyní i vždycky až na věky věkův, amen – nemluví se tu již o starozákonní naději, ale o jejím naplnění v Božím vtělení. Před svátky z dvanáctera se místo dogmatiku zpívá zvláštní stichira na počest svátku.

Kněz znázorňuje příchod Syna Božího na zem tzv. večerním vchodem:

Když se zpívá dogmatik, otevírá kněz královské dveře na znamení spojení nebe a země

a vychází severními dveřmi z oltáře. Předchází jej přisluhující, nesoucí svíce, a diákon s kadidlem – podobně jako Syna Božího předcházal Jan Křtitel. A protože Syn Boží přišel na zemi tiše a pokorně, i kněz jde mlčky, s rukama podél těla („prostý“, jak je psáno v Církevních pravidlech). Kněz stane na ambonu, tváří obrácen ke královským dveřím, a žehná vchod znamením kříže. Po skončení dogmatiku diákon zvolá: Velemoudrost! a hned poté: Povznesme se! (v církevní slovanštině ovšem Prosti!), čímž všechny vyzývá k pokoře a úctě k Bohu. „Budte prostí“, stejně jako kněz vyšel „prostý“, obraťte se k Tichému Světlu, jež osvěcuje všechny. A kněz vchází spolu s diákonom královskými dveřmi do oltáře a postaví se na horním místě.

Sbor dokončuje večerní vchod zpěvem modlitby Světlo tiché:

Světlo tiché svatě slávy nesmrtelného Otce nebeského, svatého, blaženého, Ježíši Kriste! Přisedše k západu slunce a spatřivše září večerní, opěváme Otce, Syna i Svatého Duha, Boha.

Synu Boží, jenž dáváš život, hoden jsi po všechny časy hlasy ctihodnými být opěvován: pročež svět tebe velebí.

Píseň „Světlo tiché“ vyjadřuje totéž, co znázorňuje kněz svými úkony: hovoří o pokoře Božího Syna, který se nezjevil v plné božské slávě nebeského Otce, ale jako tiché světlo této slávy.

Bůh přislíbil a lidstvo doufalo, že Syn narozený z Panny potře hlavu hada, že svede královský zápas a zvítězí nad ďáblem. Na nedělní večerní oslavujeme vyplnění této naděje a opěvujeme Boha, jenž usedl na královský trůn. Po modlitbě „Světlo tiché“ následuje prokimen (krátký verš ze sv. Písma): Hospodin kraluje, oděn jest velebností.

O velkých svátcích se po prokimeniu čtou paremie. Jde o vybrané texty ze Starého zákona, která obsahují proroctví či předobrazy daného svátku, nebo předkládají poučení, jakoby vycházející z úst světců, jejichž památku konáme.

Velkolepost svátku odráží velebnost Boží, proto se o svátcích nedělní prokimen „Hospodin kraluje“ zaměňuje zvláštním prokimenem a zvláštními paremiemi.

Přiblížení Boha k člověku

Vtělením Božího Syna se posílila blízkost Boha a člověka, posílilo se jejich společenství v modlitbě. Obraz vtěleného Syna Božího k sobě nezadržitelně přitahuje srdce věřících. Na večerní proto zaznívá vroucí modlitba:

a) vroucí ektenie s trojím Hospodí pomiluj,
b) modlitba Dež, Hospodine, abychom večer ten bez hříchu strávili...

c) prosebná ektenie s odpovědí Dej Hospodine,

d) před velkými svátky též litie.

Litie (řecky „společná modlitba“) představuje ještě usilovnější modlitbu u dveří chrámu, při níž se vyzývají Matka Boží a svatí jako naši přímluvcí před Bohem a pěji se zvláštní stichiry. Litie se v minulosti konala v předchrámí (v tzv. litijním prívoru), aby se velké svátku mohli účastnit i katechumeni a kajníci, kterým nebyl dovolen vstup do vlastního chrámu.

Po litii – či po prosebné ektenii, pokud se litie nekoná – se pěji stichiry na stichovně na oslavu nedělního dne či svátku.

Setkání se Synem Božím

Bůh vždy čeká, až mu člověk vyjde vstříc. První krok směrem k Bohu musí udělat člověk sám, protože Bůh mu nic nevnučuje násilím. Když hledíme na obraz Boha, jenž sestoupil na zemi, naše mysl se bezděčně obrací k tomu, který po něm tak vroucně toužil a po dlouhá léta, jakoby jménem celého lidstva, očekával jeho příchod – ke sv. Simeonu Bohopříjemci. Jako připomínka setkání se Synem Božím na zemi se zpívá nebo čte modlitba, kterou sv. Simeon proslvil v jeruzalémském chrámě v den Obětování Páně:

Nyní propouštíš služebníka svého, Pane, podle slova svého v pokoji, neboť viděly oči mé spasení tvé, které jsi připravil před obličejem všech lidí světlo k osvětlení pohanů a slávu lidu svého izraelského.

(Luk. 2, 29-32)

Zásluhy té, skrze niž přišel na svět Syn Boží

Největší touhu po Hospodinu však projevila Panna Marie, jež ve své touze a úsilí líbit se Bohu dosáhla takové výše, že byla hodna stát se Matkou Boží. Převod od ní přijal Bůh tělo, a Marie tak zničila přehradu, která stála mezi Bohem a člověkem.

Po četbě trojnásobného Svatý Bože... a modlitby Otče náš se na počest Přesvaté Bohorodice zpívá andělský pozdrav: Zdrávas, Bohorodice Panno, milostiplná Marie, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého, neboť jsi porodila Spasitele duší našich.

Královské dveře jsou přítom otevřené. O svátcích se Matka Boží vzpomíná a vyzývá v modlitbě

při litii; „Bohorodice Panno“ se pak nezpívá, ale nahrazuje se troparem daného svátku.

Následuje kněžské požehnání a posvěcení pěti chlebů, pšenice, vína a oleje ve středu chrámu. Tento úkon připomíná starodávny zvyk rozdávat pokrmu věřícím, aby se posílili v průběhu dlouhotrvající bohoslužby. Pětice chlebů se žehná na paměť Spasitelova nasycení pěti tisíců pěti chleby. Posvěceným olejem bude kněz během jitrní pomazávat čela věřících.

Poté sbor třikrát zpívá modlitbu spravedlivého Joba: Budiž jméno Hospodinovo blahoslaveno od nyní až na věky.

Kněz ukončuje večerní bohoslužbu požeháním věřících jménem vtěleného Boha: Požeh-

nání Hospodinovo na vás jeho milostí a lidumilností – vždycky, nyní i přístě, až na věky věkův.

lhned po ukončení večerní začíná jitrní bohoslužba čtením šestizalmí.

(pokračování v příštím čísle)

podle knihy S. A. Bělocvětova Všenoční bdění zpracovali M. Křížková a J. Černocký

Literatura:

- 1) S.A. Bělocvětov, Všenočnoe Bdění. Puř Žižni, Petseri 1938.
- 2) Zakon Božij. Bratstvo Novomučenika Archiepiskopa Ilariona Verejskogo, Sankt-Peterburg 2000.

„Mluvím pravdu v Kristu a nelžu, a dosvědčuje mi to mé svědomí v Duchu Svatém, že mám velký zármutek a neustálou bolest ve svém srdci. Přál bych si sám být proklet a odloučen od Krista Ježíše za své bratry, za lid, z něhož pocházím...“ Jak velmi miloval sv. apoštol Pavel své tělesné bratry! A jak velmi si přál vzbudit u Izraelitů zárlivost na národ, který dříve nebyl národem a který dříve Hospodina nehledal (Řím. 10,19); právě tomu se totiž Bůh nyní dává poznávat. Přečtěme si, prosím, pozorně následující článek, který nás seznamuje se silnou vírou a očekáváním Mesiáše v judaismu, abychom nebyli vysokomyslní a nezapomínali, jak nás nabádá sv. ap. Pavel, „uskutečňovat vlastní spasení s bázní a třesením“ (Fil. 2,12).

Religionistické pohledy

Očekávání Mesiáše v současném judaismu

Toužebně očekáváme každoroční svátek narození našeho Spasitele Ježíše Krista. Jako každý rok i letos čekáme a v postu a modlitbách se připravujeme na jeho příchod. Podobně jako my čekalo na svého Vykupitele velmi dlouhou dobu celé lidstvo a zejména vyvolený národ, národ židovský.

Jak je zřejmé, Kristus sám a poté i jeho učedníci se snažili dokázat a doložit, že právě on je tím, kdo měl přijít, aby zachránil, spasil svůj národ a celé lidstvo. Židovský národ jako celek, formovaný svým náboženstvím, však Krista jako Mesiáše nepřijal. Přesto není pochyb, že každý současný věřící a praktikující Žid Mesiáše neustále očekává a za jeho příchod každodenně prosí.

Samotné slovo „Mesiáš“ (hebr. „ha-mašiah“) znamená „pomazaný“ – tedy osobu zsvěcenou posvátným olejem k posvátným úkolům, jako je služba velekněze nebo krále. Proto je Ježíš novozákonními křesťany hlásán jako Kristus – neboť řecké slovo „Christos“ znamená právě „pomazaný“ a odpovídá hebrejskému titulu „mašiah“.

Dle judaistické teologie je ve Starém zákoně koncepce Mesiáše jako vykupitele pouze naznačena, např. v 2 Sam. 22, 51: *Velká vítězství dopřává svému králi, prokazuje milosrdenství svému pomazanému, Davidovi a jeho potomstvu navěky*. Mesiáš má tedy pocházet z rodu biblického krále Davida.

O mnoho více předpovědi o Mesiáši přinášejí pro současné judaisty proroci – mnohdy splývá v jedno fyzická osoba krále Davida a její výhonek, hebr. „cemach“, čili potomek, který přijde později. Mnoho událostí ze života Ježíšova odpovídá prorockým předpovědím, jsou znamením, ze kterých je zřejmé Ježíšovo mesiášské poslání. Přesto všechno nebyl Kristus jako Mesiáš vyznavači židovského náboženství rozeznán a přijat.

V pobiblickém judaismu však postava Mesiáše zůstává pouze výsostně eschatologickou, jejíž čas a prostor přijde až na konci věků, kdy svět dojde svého naplnění a navrátí se zpět ke svému Tvůrci, Bohu. Tato představa není nijak systematicky zpracovávána a rozvíjena, protože rabínský judaismus, totiž ten, který určoval a dodnes určuje praktickou podobu žité teologie (zvyky, liturgie, náboženské předpisy), je spíše náboženstvím tohoto světa – upravuje totiž především pozemský život věřících.

Představa Mesiáše je mnohdy nejasná, často bývá ztotožňován s již známými postavami biblickým dějin, jako je král David, prorok Eliáš, král Chizkijáš. V pobiblickém období se dokonce postava Mesiáše štěpí vedví: v Mesiáše – syna Josefova (ten je pojímán jako osvoboditel politický) a v Mesiáše – syna Davida (ten ztělesňuje vítězného krále a velekněze).

Ač jsou představy o tom, kdo vlastně Mesiáš je nebo bude, kusé a nejasné, víra v jeho příchod je zcela jasná, zřejmá a silná. Svědčí o tom každodenní modlitby, které nejenže víru v Mesiášův příchod dosvědčují, ale samy aktivně volají po jeho uskutečnění:

Je to zejména Amida, jinak též nazývaná Modlitba osmnácti požehnání – „šmone esre“, která svým obsahem a strukturou připomíná modlitbu, kterou nám odkázal Kristus – Otče náš. Je to jeden z hlavních sloupů – pilířů každodenní židovské synagogální bohoslužby. Jak už název napovídá, skládá se z osmnácti požehnání. Patnácté z nich zní: *A rychle povolj potomka svého služebníka Davida, aby se rozmnožila a posílila jeho sláva pro Tvou spásu, neboť my doufáme v Tvou záchranu každého dne. Požehnán jsi, Hospodine, který rozhajňuješ slávu své spásy*.

V ranní bohoslužbě se rovněž recituje tzv. třináct článků víry, jejichž autorem je velký židovský učenec, lékař a teolog 12. století Moše ben Maimon, zvaný též Maimonides, nebo akrostichem RaMBaM. Dvanáctý z těchto článků zní: *Věřím úplnou vírou v příchod Mesiáše, a i kdyby se zdržel, budu čekat každý den, že přijde*.

Prosby povolávající na tento svět Mesiáše se objevují rovněž v každé modlitbě po jídle: (...) *Milosrdný Bůh! Kéž nám pošle Elijáše, proroka – na něj je pamatováno v dobrém – aby nám zvěstoval dobré, spásu a útěchu*.

Také jedna z radostných písní, zpívaných po večerní bohoslužbě při příchodu šabatu – v pátek večer, tzv. „Jigdal“ uvádí: (...) *pošle ke konci dní Mesiáše, spasit ty, kdo čekají Jeho, konečnou spásu*.

V pŕedvečer svátku Narození Ježíše Krista chci popŕát sobě i Vám, bratři a sestry, abychom děkovali Hospodinu – Bohu za velikou milost poznání Spasitele – Mesiáše a modlili se i za příslušníky vyvoleného národa, aby poznali, že ten, na kterého staletí a staletí s vírou čekají, přišel a volá je i nás do svého království.

připravil Vladimír Štěpánek

V dnešních dnech je jen málo opravdových starců; a pokud jsou, skrývají se v pustině. Straní se hřichu, který my, lidé žijící ve světě, uvnitř světa

vyhledávajícího tělesnou rozkoš a pomíjející zábavu pro naše smysly, neustále rozmnožujeme. Starci jsou si v jedné podstatné věci velmi podobní, a to v učení o pokoře. Učí nás, abychom získali pokoru, které předchází upřímné pokání a kterou následuje usídlení Boží blahodati v našich duších a tělech. Učme se proto od těch, kteří měli a stále mají velkou starost o svět, jenž nedbá své vysoké ceny, za niž byl „koupen“ naším Spasitelem (1 Kor. 6,20).

Z poučení starců

Ctihodný stavec Paisij Svatohorec

V knize o Chadži-Georgiovi stavec Paisij píše: „Potomci mají stále svatou povinnost zaznamenávat úspěchy svatých otců své doby a jejich upřímný zápas, který uskutečňovali, aby se přiblížili k Bohu. Je přirozené, že když píšeme o našich svatých, přináší nám to velký užitek, neboť tím na ně vzpomínáme a svatí jsou pak ještě více dojati a pomáhají nám, abychom se i my dostali do jejich blízkosti.“

Stavec neustále opakoval: „Najděte si dobrého duchovního, který má lásku, a ten at vám radí. Na dálku není možné uskutečnit uzdravení, protože lékař musí být nablízku. Na dálku prostě pouze o modlitbu.“

„Stále musíme dávat pozor a neustále musíme pochybovat o tom, zda jsou věci takové, jak o nich přemýšlíme. Neboť když se někdo neustále zabývá svými myšlenkami a důvěřuje jim, ďábel začíná činit člověka lstivým navzdory tomu, že člověk je ve své přirozenosti dobrý.“

„Dnes kolem sebe pozoruji, že když se někdo zeptá na ty nejsložitější problémy, ještě před tím, než stihne položit otázku, už ho přerušujeme a přicházíme se svými závěry. To znamená, že nejenže nežádáme Boží osvícení, ale neposloucháme ani rozum, který nám Bůh daroval. Naopak, hned a bez váhání důvěřujeme a souhlasíme se vším, co nám přináší naše myšlenka, a často má takovéto naše chování zhoubné následky.“

„Myšlenky jsou jako letadla, která létají ve vzduchu. Pokud o ně neprojeví zájem, problém neexistuje. Musíme dávat velký pozor na to, abychom ve svém nitru nevytvářeli přistávací plochu – letiště, kde by mohly (myšlenky) přistávat.“

„Život člověka, který se neustále živí dobrými myšlenkami, je nepřetržitým svátkem. Přiměřeně podle toho, jaký má každý z nás přístroj, závisí, jaký

výrobek vyrábí. Materiál, který do stroje vložíš, a místo, na kterém se stroj nachází, nemají velký význam.“

Jednou přišel za starcem jeden novinář, v jehož mysli se nemohla usídlit dobrá myšlenka. Všechno viděl ve špatném světle. Začal se vyptávat starce na různé věci, kterými ho jen zarmucoval. Pak se ho najednou zeptal:

„Otče, proč si tu tak bezstarostně a pokojně sedíte a neodejete ven (za hranice Svaté Hory), abyste pomohl lidem, kteří prožívají těžké problémy?“

Tedy mu starce říká poněkud zvýšeným hlasem: „Tvůj „stroj“ je pokažený a neustále produkuje špatné myšlenky. Ať ti řeknu cokoli, ať cokoli uvidíš, všechno chápeš mylně. Teď mě vidíš na Svaté Hoře a říkáš, proč neodejdu za její brány, abych pomohl lidem. Když půjdu ven, řekneš, proč se toulám po světě a nesedím pokojně na jednom místě, když jsem mnich. Z toho důvodu ti neřeknu nic, až na jedno: Naprav svoji pokaženou myšlenku a věz, že jinak „pracuje“ semafor na hustě frekventovaných ulicích Athén a jinak maják na pustých skalách.“

m. d.



„Přinášeli k němu děti, aby se jich dotýkal; ale učedníci zabráňovali přinášejícím. Když to pak užířel Ježíš, nelibě to nesl a řekl jim: nechte dítě přijít ke mně a nebraňte jim, nebo takových je Království Boží...“ (Mk. 10,14)

„Nechte dítě přijít ke mně“



Božími dětmi jsou všichni lidé, celé lidské pokolení, jeho milovanými dětmi jsou pak všichni z tohoto lidského pokolení, kteří ho považují za svého milovaného Otce, ale dětmi, v nichž je nám dávana za vzor evangelní pokora, upřímná dobrotivost a bezelstnost – těmi jsou právě naše nejmenší ratolesti, kterým patří tento drobný oddíl. Vždyť náš Spasitel řekl svým učedníkům: „Amen, pravím vám, jestliže se neobrátíte a nebudete jako děti, nevejdete do království nebeského.“ (Mat. 18,3)

Vánoční nadílka pro naše nejmenší

Milé děti, blíží se Vánoce, svátek Narození Pána Ježíše Krista, našeho Spasitele. Těšíte se? Jak se na tento svátek připravujete? Vyberte z následujících vět ty, se kterými souhlasíte, a zaškrtněte je:

Před svátkem narození Pána Ježíše Krista:

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> zdobíme doma vánoční stro-meček | <input type="checkbox"/> připravujeme štedrovečerní stůl |
| <input type="checkbox"/> setkává se celá naše rodina | <input type="checkbox"/> těšíme se na dárečky |
| <input type="checkbox"/> připravujeme oslavu svátku v naší škole | <input type="checkbox"/> uklízíme náš byt, dům |
| <input type="checkbox"/> malujeme vajíčka | <input type="checkbox"/> postíme se a přistupujeme ke svatému Přijímání |
| <input type="checkbox"/> zpíváme koledy | |

Co víte o Narození Ježíše Krista? Doplňte slova ze závorcky do vyprávění tak, aby bylo pravdivé:

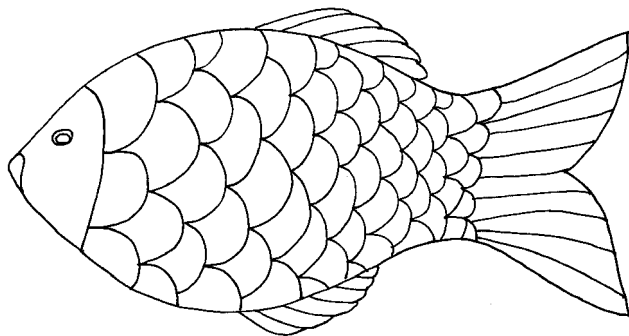
Před dvěma tisíci lety poslal Bůh archanděla Gabriela k
, aby jí zvěstoval, že porodí Božího Syna. Po čase Panna Marie porodila v chudé ve městě
 Jako první se Kristu pastýři. Hvězda na nebi ukazovala cestu, kteří přinesli své dary.
 Také my přinášíme každým rokem v tyto sváteční dny naše
 Kristu:a lidem.

(jeskyni, Panně Marii, Boží děťátko, třem mudrcům, Betlémě, narozenému Božímu Synu, poklonili, dary, lásku, pomoc)

připravila mátuška Anna

Ryba byla dávným symbolem prvních křesťanů. Apoštolé byli původně chudí rybáři a Ježíš Kristus z nich učinil rybáře lidí.

Ryba se také stala symbolem Vánoc. Do spodní části stránky nakresli stejnou rybu. Víš, jak se jmenuje? Který svátek ti tato ryba připomíná?



Výstavba a obnova chrámu sv. Václava v Brně

1. Pohled do historie: výstavba a architektonická povaha chrámu

Příští rok si připomeneme 80. výročí založení naší brněnské farnosti při chrámu sv. Václava. Trvalo celých sedm let, než se prvorepublikoví pravoslavní věřící dočkali v Brně vlastního chrámu. Od vzniku farnosti v r. 1924 až do r. 1931 se k bohoslužbám scházeli v náhradních prostorách učebny lycea na Husově třídě. V roce 1929 byla zakoupena za vzácného pochopení brněnského starosty Karla Tomeše i zastupitelstva hlavního zemského města vhodná parcela 600 m² na severozápadním úpatí Špilberku, v prodloužené ulici Gorazdově (Špilberské), a stavba chrámu mohla započít. Plán vypracoval architekt Ing. Petr Levický a stavbu provedl stavitel Vladimír Stavíček. Celkový náklad i s vnitřním zařízením v době stavby činil 486. 000 Kč. Na financování stavby se kromě sv. vladky Gorazda podíleli sami brněnští pravoslavní křesťané. Ještě dnes připomíná pamětní deska v interiéru chrámu nejštědřejšího z tehdejších dárců, sestru Pravomilu Studenou, která na stavbu chrámu přispěla obrovskou peněžní částkou.

Ruský architekt Petr Levický, podle jehož návrhu byl chrám sv. Václava v Brně v letech 1930-31 postaven, byl rodákem ze Smolenska. V letech 1923-1929 vystudoval obor architektura a pozemní stavitelství na České vysoké škole technické v Brně. Později jako asistent na výše jmenované škole vychoval celou generaci mladých architektů. Navrhl a k realizaci přivedl kromě kostela svatého Václava také několik vysoce kvalitních skupin rodinných a obytných domů. Ty dodnes spolehlivě slouží svým obyvatelům a těší se mezi Brňany velké oblibě. V roce 1949 však Brno o svého nadějného architekta přichází. Před komunistickou expanzí Petr Levický přchdá do USA. Petr Levický je dnes řazen mezi významné osobnosti meziválečné brněnské architektury, jakými byli Josef Kranz, Bedřich Rozehnal, Mojmír Kyselka nebo Vladimír Beneš.

Chrám sv. Václava se nachází v centru Brna na úpatí hradu Špilberk. Za první republiky neudržovaná a nebezpečná lokalita se díky vyhlášení hradu a parku za národní kulturní památku stala

v průběhu let vyhledávaným místem procházek. Kostel je soliterní stavbou zasazenou do zeleně jednoho z největších brněnských parků. Neodmyslitelně patří k siluetě hradu a parku, je součástí městské památkové rezervace a národní kulturní památkou.

Hlavní vnitřní prostor chrámu má tvar jednoduchého hranolu o půdorysných rozměrech 11 krát 9,6 metru a výšce 9,5 metru, do jehož stěn jsou prolomeny čtyři niky o světlé výšce 8 metru. Tento prostor je zakryt plochým stropem. Ve střední části se strop ještě jednou zdvihá v poli o výšce 1,5 metru. Na ně je nasazen tambur s kopulí. Vnitřní výzdoba chrámu se omezila pouze na vitráže v prostorných okenních otvorech. Ty však byly zcela zničeny během 2. světové války. V původní architektonické výbavě chrámu byla vitráž sv. Václava na koni nad vchodem do chrámu, v levém bočním okně sv. Prokop, na pravé straně sv. Anna a konečně v oltářní části bylo zobrazeno slavné Kristovo vítězství nad smrtí – Vzkříšení. Ve zvonici bylo 5 vysvěcených zvonů a po obou stranách chrámové lodě 36 sklápěcích křesel pro staré a nemocné.

Hlavním prvkem interiéru je ikonostas. Je zbudován ze základní řady kamenných desek červeného zbarvení, na kterých spočívá osmice sloupků ze zeleného kamene, jež nesou opět řadu kamenných desek. Ikony vsazené mezi sloupky jsou dílem akademické malířky Olgy Djačenkové. Datují se do doby vzniku kostela. Jedná se ikonu sv. Václava, sv. Ludmily, archanděla Gabriela, archanděla Michaela, Přesvaté Bohorodice a Krista Spasitele. Nad královskými dveřmi v horní desce je zasazena kruhová ikona Poslední večeře. Výplně otvorů, kování, zábradlí a další interiérové detaily se dochovaly v plném rozsahu. Za zmínku také stojí výborná akustika chrámu. Té autor dosáhl volbou vhodného poměru šířky, délky a výšky centrálního prostoru chrámu; ve zvýšeném chóru v prostoru nad chrámovou předsiní může zpívat až 32 zpěváků.

Úvahy architekta při projektování nového brněnského pravoslavního kostela nebyly jistě jednoduché. Autor pevně zakotvený v moderně první republiky, jak dokazují jeho stavby, dostal úkol vytvořit stavbu tradiční, sledující ustálená schémata, užívající tradiční a ověřené výrazové prostředky. Musel respektovat kánony církevního

stavitelství, ale především navrhnout stavbu, kterou přijme věřící pravoslavný lid, stavbu milou srdci tohoto lidu. Levický se však neuchyluje ke kopírování starých vzorů, což je u soudobých autorů časté, naopak abstrahuje schéma tradičního pravoslavného chrámu v duchu soudobé puristické estetiky. Při kompozici objektu pracuje s čistými objemy hranolů, na jejichž průniku stavi podobu vnitřního prostoru chrámu. Tím je schéma vepsaného kříže. Celá stavba graduje věží zakončenou kopulí ruského typu. Ta spolu s motivem kříže přítomným jak v interiéru, tak v siluetě budovy jednoznačně určuje sakrální účel stavby. Vnější podoba je, zcela podle dobových zásad funkcionalismu, podřízena jejímu vnitřnímu uspořádání. Umístění oken a dveří je pečlivě komponováno. Takto vzniklý prostor je přirozeně monumentální, působí slavnostně, ale zároveň lidsky příjemně. Jsme zde svědky užití principů moderní architektury a zároveň tradičních proporcí a kompozičních pravidel. Tato zdařilá symbióza dává vzniknout mimořádně esteticky působivému dílu.

K areálu pravoslavného kostela patří také zvonice s křítelnicí, navržená v roce 1991 Luborem Lacinou, který patří k významným soudobým brněnským architektům.

2. Současná obnova vnějšího vzhledu chrámu sv. Václava na Gorazdově ulici v Brně

V letošním roce provedla naše brněnská obec obnovu a částečnou úpravu vnějšího vzhledu farního chrámu sv. Václava. Sám objekt kostela je výjimečnou stavbou, rád bych se tedy zmínil

o základních rysech jeho architektonické úpravy.

Současná obnova a úprava vnějšího vzhledu kostela sestávala z několika částí. Nejvýraznější a pro pravoslavného křesťana vpravdě nejradostnější je pozlacení stávající měděné kopule. Pro zlacení bylo použito nejkvalitnější čtyřadvacetikarátové plátkové zlato. Kopule se tak stala z dálkových pohledů mnohem výraznější. Další etapou byla oprava omítek a nátěr bílou lomenou barvou. Bylo také rozhodnuto o odstranění terazzových povrchů soklu, portálu a nástupního schodiště kostela a jejich nahrazením kamenným obkladem. Po pečlivé úvaze byl vybrán kámen Čínská žula s hrubou pemrlouvanou povrchovou úpravou. Okenní otvory se dočkaly kompletního nového zasklení plaveným matným sklem. Veškeré kovové prvky byly natřeny venkovním metalitickým nátěrem v černé barvě. Nevhodné okenní pletivové mříže byly odstraněny a nahrazeny kovanými s motivem kříže. Kostel dnes září v novém důstojném kabátě, který mohl obléknout díky hojnému Božimu požehnání a milosti.

Zbývá se ještě zmínit o našich plánech do budoucna. V současné době bylo vydáno stavební povolení na opravu dešťové a splaškové kanalizace. Spolu s těmito pracemi, které proběhnou na jaře příštího roku, přistoupíme k rekonstrukci hygienického zázemí kostela. Město Brno z vlastní iniciativy instaluje k našemu chrámu noční osvětlení. Dalším záměrem města je upravit severní svah Špilberku. V rámci této úpravy je počítáno také s vytvořením cesty parkem z Obilního trhu ke chrámu svatého Václava. Bohu díky!

Jan Zbyněk Zavřel

(Příště přineseme komentář z události vysvěcení brněnského chrámu v roce 1931.)

Za duchovní vůní Řecka

Na sklonku léta, jen co dozněl tklivý, a zároveň radostný tropar svátku Zesnutí Přesv. Bohorodice: „Rodíc, panenství jsi zachovala, při zesnutí svět jsi neopustila...“, vydala se naše farnost, resp. několik jejích členů, které ne-svazovaly pracovní povinnosti, na vzdálenou pouť do pravoslavného Řecka. Pod vedením našeho „báťušky“ o. Josefa a obětavé „mátušky“ Marie, s ikonou Přesv. Bohorodice na předním okně autobusu, v síle 22 osob, opustili jsme brzy ráno 1. září základnu našeho chrámu a později i naší vlasti.

Cesta byla náročná, ale díky našemu věrnému řidiči p. Vojtovi a jeho kolegovi zcela bezpečná. Museli jsme projet 4 zeměmi: Slovenskem, Maďar-

skem, Srbskem a též Bulharskem, než jsme konečně po více než 24 hodinách úmorné cesty vstoupili na řecké území, konkrétně v řecké Makedonii. Po rychlém průjezdu Soluní jsme zanedlouho dorazili do přímořského letoviska Nei Pori – na rozhraní řecké Makedonie a Thessálie, ve vzdálenosti jen několik kilometrů od úpatí pohoří Olymp (na Olympu se až do současnosti nachází starobylý monastýr sv. Dionýsia Olympského: při našem pobytu jsme byli upozorněni, že zde začala vydávat libou vůni jedna bohorodičná ikona). Z Nei Pori jsme podnikali další výlety do blízkého i dalekého okolí.

Po několika dnech od našeho příjezdu jsme se vydali ke Svaté Hoře Athos na území řeckých Chalkidik, jejímž výchozím přístavištěm je městečko Uranopolis. Odtud jsme pluli, ve vzdálenosti asi 500 m od břehu, okružní plavbou kolem jihozápadního pobřeží tohoto nejposvátnějšího místa v Řecku. Již více než tisíc let přináší Svatá Hora světu svědectví Kristovy blahé zvěsti, nesmírně živé a plodné ve svých duchovních projevech až do dnešních dní. I naše pravoslavné ženy si mohly zdálky prohlédnout strmé stěny skalnatého poloostrova, který se postupně zvedá až do výše 2033 metrů nad mořem. V pohanských dobách stál na stejnojmenné hoře (Athos) chrám zasvěcený bohu Apollónovi; dnes je na vrcholu hory vztyčen pravoslavný kříž. Při naší výletní plavbě jsme tak mohli shlédnout mnohé rozbořené, ale i dodnes funkční monastýry, skýty či kelie (ruská Thebaida, Panteleimon, řecký Xenofont, Dochiar, Simonospetra, Grigoriat, skýt Malé Anny aj.).

Naše další putování směřovalo na daleký jih, napříč krajem Biótie až do Atiky, jejímž centrem je největší řecké město Athény. Na cestě do Athén jsme se nakrátko zastavili u Thermopyl (doslova teplé brány: pro tamní sirné prameny). Zde padl r. 480 před Kr. král Leonidas s 300 Spartány, když zrada Efialtova umožnila Peršanům napadnout a pobít Řeky ze zálohy. Poté jsme se přemístili přímo do srdce Athén, kde jsme po dobu několika odpoledních hodin procházeli spletitými uličkami pod Akropolí a navštěvovali starobylé byzantské chrámy, mezi nimi též tzv. Velký metropolitní chrám s ostatky svatého novomučedníka a světitele Grigoria V., konstantinopolského patriarchy, který byl v roce 1821 popraven Turky za to, že podporoval protiturecké povstání Řeků.

Z lidnatých Athén jsme se týž večer obrátili směrem na severozápad, do antického města Théby, v jehož bezprostřední blízkosti se tyčí proslulá hora Sagmata („sagmata“ znamená řecky „sedlo“). Na jejím vrcholu se nachází stejnojmenný monastýr s hlavním chrámem zasvěceným Proměnění Páně na hoře Tábor – jak příznačné pro toto místo! Kousek pod vrcholem, ve skalní stěně hory, lze dodnes navštívit kelii, ve které na přelomu 11. a 12. stol. vedl svůj duchovní zápas velký asketa sv. Kliment (řec. Osios Klimis). Dnes žije v monastýru nastálo pouze o. archimandrita Nektários se třemi monachy; v době našeho příjezdu se však monastýr stal místem setkání několika stovek pravoslavných z Řecká a z Ruska a mohli jsme se tu setkat mj. s metropolitou krymským Lazarem a metropolitou thébským a levadijským Jeronýmem. Byl den vzkříšení, tedy neděle, a právě končil poslední den lékařsko-teologického sympózia na téma „Učení Církve a nemocný (člověk)“, kterého se účastnili velké lékařské kapacity, ale i teologové a pastýři pravoslavné Církve. Celé

sympozium se neslo v duchu světlé památky velkého lékaře – sv. Lukáše, arcibiskupa krymského. Na zpáteční cestě do Nei Pori jsme se ještě nakrátko zastavili v překrásném monastýru (a částečně též muzeu) Osios Lukas v již výše zmiňovaném kraji Biótie, jenž patří vedle klášterů Dafní u Athén a Néa Moní na ostrově Chíu k nejvýznamnějším byzantským památkám. Chrám byl založen byzantským císařem Romanem II., který z velké úcty ke světcí založil na místě jeho skromné kelie dnešní monastýr. Ctihodný Lukáš se narodil kolem r. 898 v Kastorii (na místě dnešních Delf) a od r. 910 žil jako poustevník v kraji Fokis, kde 7. 2. 953 zemřel jako uctíváný světec. Jeho tělo je dodnes netlené a věřící je mohou uctít v postranní kapli vedle hlavní chrámové lodi.

Druhou naší zastávkou na zpáteční cestě do Nei Pori byly „ve vzduchu se vznášející kláštery“ Meteóra (řec. ta meteóra monastýria) na severozápadě Thessalie: 300 m vysoké skály, jimž dala eroze ty nejbizarnější tvary. Už v 9. stol. se usazovali poustevníci v dolních částech skal; ještě dnes zde lze spatřit rozpadající se základy starých chrámů a jeskynní otvory a průrvy po poustevnících. Nejstarší monastýr Velký Meteoron byl založen mezi léty 1356 – 1372 Athanásiem Meteoritem a vystavěn jeho žákem a následovníkem Jóasafem, synem srbského krále Simeona. V době rozkvětu zde bylo 24 klášterů, ale v 16. stol. nastal úpadek. Dnes je obýváno 6 klášterů: Agios Nikólaos Anapafsás (vymalovaný Theofanem Krétským), Russanú, Meteóron, Varlaám, Agios Stefanos a Agia Triáda.

Program posledních dní byl víceméně individuální, takže jsme sami mohli navštívit další zajímavá města, která se nacházejí v bezprostřední blízkosti Nei Pori jako Platamonas, Leptokárii, Ekaterini či Larissu, nebo i vzdálenější místa jako Soluň. Pro několik z nás bylo jedním z největších zážitků neplánované setkání s vladykou Agathonikem, metropolitou ekaterinským, který nás přijal ve své přijímající kanceláři ve svém metropolitním sídle ve městě Ekaterini a předal své pozdravy a požehnání všem nám pravoslavným v České republice.

m. d.

Výstava o východním křesťanství

Ze života naší farnosti

Zcela ojedinělá výstava s názvem „Východní křesťanství“ byla dne 25. 9. 2003 zahájena v prostorách Dietrichsteinského paláce Zemského muzea v Brně za účasti mnoha vzácných hostů. Doprovod k vernisáži vytvořil jímavý zpěv, přednesený rumunskými bohoslovci a pravoslavným smíšeným sborem při chrámu sv. Václava v Brně pod vedením sbormistryně paní Ardaševové. Nad touto rozsáhlou výstavou konanou u příležitosti 550. výročí pádu Konstantinopole, převzali záštitu metropolita Pravoslavné církve v českých zemích a na Slovensku Nikolaj, místopředseda vlády Cyril Svoboda a ministr kultury Pavel Dostál. Unikátní výstava představuje historii východního křesťanství a jeho duchovního projevu. Jde o nejdražší výstavní projekt Moravského zemského muzea za 1,2 milionu korun,

navíc v rozsahu, v jakém dosud nebyl v České republice prezentován. Kromě šperků z období Velké Moravy mohou návštěvníci zhlédnout vzácné ikony ze Soluně, srbský evangelista ze 13. století, velmi ceněné vladimírské ikony Boží matky, Bibli v amharštině, kterou daroval etiopský císař Haile Selassie Karlově universitě, a mnoho dalších exponátů. V horním patře výstavy mohou návštěvníci vstoupit do kopie interiéru východoslovenského dřevěného kostela s kompletním ikonostasem. V souvislosti s výstavou probíhá doprovodný cyklus přednášek na pravoslavná témata. Výstava bude probíhat až do konce ledna r. 2004 v brněnském Paláci šlechticů (Koblišná ul.).

Poutní zájezd do Počajeva

Ve dnech 24. – 28. října podnikla dvacítká věřících brněnské a jihlavské pravoslavné farnosti poutní zájezd na Podkarpatskou Rus a západní Ukrajinu. Pod vedením duchovních otců Josefa a Karla a s osvědčeným farním řidičem p. Vojtou za volantem jsme nejprve navštívili ženský monastýr v Horodku u Rivna; dostalo se nám zde vřelého přijetí biskupa Bartoloměje a sester, jež pro nás při večeri uspořádaly dokonce duchovní koncert. Hlavní cíl výpravy nás čekal v nedělní den Páně: účast na sv. liturgii v proslulé Počajevské lavře, kde jsme se poklonili divotvorné ikoně Boží Matky i sv. ostatkům ctihodných otců Jova a Amfilochije Počajevských. Zpáteční cesta vedla napříč Podkarpatskou Rusí: kromě zimní pohádky karpatských vrcholů jsme mohli obdivovat duchovní život v pravoslavných monastýrech v Lipči, Nankově a Mukačevě. Po návštěvě již takřka dostavěného katedrálního chrámu v Užhorodu zavezl nás autobus zpět do naší bohatší, ale duchovně jistě vyprahlejší středoevropské reality.

Krátká oznámení

- Oznamujeme všem čtenářům, že ve dnech 2. – 8. 2. 2004 se pod vedením duchovních otců brněnské farnosti, o. Josefa a o. Karla, uskuteční toužebně očekávaná farní pouť do Sv. Země.

● S pohnutím srdce oznamujeme, že dne 19. října 2003 ve věku nedožitých 95 let opustila tento svět naše drahá sestra v Kristu **Zdenka Tomanová**, dlouholetá přední členka pěveckého sboru při chrámu sv. Václava v Brně. Poslední rozloučení se konalo v pravoslavném chrámu sv. Václava na Gozardovské ulici v Brně. Věčná paměť!

Opravdoví křesťané, kteří následují příklad Pána Ježíše Krista, posty rádi a svědomitě ve všech dobách dodržovali a dodržují. Návrat k zachování postu je nejen žádoucí, ale i nutný, a dojde-li k němu, bude to znamenat, že i sama víra se v lidských srdcích oživuje. Přidávejme se tedy k těm, kteří posty zachovávají. Půst je mocným prostředkem křesťanské sebekázně k posílení vůle a k duchovnímu zdokonalení. Předvánoční neboli filipovský půst trvá od 15./28. 11. do svátku Narození Páně.

Postní recepty

I.) Pomazánky na toasty

Drožd'ová pomazánka I

100 g kvasnic, lžice oleje, hrst strouhanky nebo ovesných vloček, sůl, tymián nebo oregano, kmín, stroužek česneku

Na mírném ohni rozpustíme na oleji droždí (nebo olej vynecháme a podlijeme vodou), osolíme a okmínujeme. Až se droždí rozpustí na hmotu podobnou omáčce, vhodíme hrstku ovesných vloček na zahuštění (nebo strouhanku) a chvíli ještě mícháme. Odstavíme z ohně a ochutíme tymiánem nebo dobromyslí, rozetřeným stroužkem česneku a promícháme. Dáme do misky a podáváme ke chlebu s rostlinným máslem. Je dobrá teplá i studená.

II.) Husté polévky (srbské čorby)

– lze jimi nahradit hlavní jídlo

Kyselá

100 g sójových kostek, 1 větší kořen petržele, 2 mrkve, 1 celer, 4 cibule, 2 brambory, 2 – 3 rajské protlaky, nebo 1/2 l rajčatové šťávy, vinný ocet, sůl, pepř, koření, bobkový list, lžička papriky, 2 lžice mouky, 4 – 5 lžic oleje, petrželová nať

Cibuli osmahneme na oleji, přidáme 2 lžice mouky, papriku, zalijeme 3 – 4 l vody a přidáme sójové kostky, všechnu uvedenou zeleninu, pokrájenou na kostičky a bobkový list. Až se vše uvaří do měkka, přidáme rajský protlak, okyselíme a ochutíme kořením. Do hotové polévky přidáme petrželovou nať a necháme 10 min. odstát v zakrytém hrnci.

III.) Hlavní chod

Ryba na sušených švestkách

1 kg kapra, 500 g cibule, 250 g sušených švestek (nebo rozinek), 1 lžička červené papriky, pepř, olej, sůl, lžice mouky, petrželová nať, ocet

Rybu očistíme, osušíme a osolíme. Cibuli nakrájíme na kolečka a osmahneme na oleji, přidáme mladou papriku, pepř a nakrájenou petrželovou nať, omyté sušené švestky, promícháme, podusíme a směs přelijeme do pekáče. Na směs položíme kapra, přidáme vodu, olej a vložíme do předehřáté trouby. Téměř upečenou rybu přelijeme omáčkou, kterou umícháme z mouky, octa, papriky a oleje a dáme zapéct.

IV.) Moučníky a koláče

Vánočka – mazanec

1/2 kg polohrubé mouky, 12 dkg rostl. másla, 10 dkg cukru, 3/4 balíčku kvasnic, špetka soli, vanilkový cukr, citr. kůra, 1/4 l vody, 3 lžice oleje, rozinky, mandle nebo sekané ořechy

Necháme vzejít kvásek a zpracujeme těsto, které necháme vykynout (až se zdvojnásobí). Těsto dáme do vymaštěné a vysypané formy a potřeme silným výluhem černého čaje (získá pěknou barvu). Propékáme na středním výkonu trouby, zkusíme špejlí.

Kokosovo-kakaová bábovka

400 g plhr. mouky, 1/2 hrnku kokosu, 200 g cukru, 1/4 l vody, 125 g rostlinného másla, 3 lžíce oleje, 3 lžíce kakaa, vanilk. cukr, rum. trest', spařené rozinky, prášek do pečiva a lžička sody

Ve vlažné vodě rozpustíme rostlinné máslo, přidáme olej a přisypeme cukr. Mouku smícháme se sodou a kypřícím práškem, přidáme kokos, vanilk. cukr, rozinky, rum. příchut' a nakonec přilijeme směs vlažné vody s cukrem a tukem. Dobře promícháme. Část těsta nalijeme do obvykle připravené formy a do zbývajících přidáme kakao, promícháme a nalijeme na světlé těsto, vařečkou opatrně promícháme a dáme péci na mírný až střední výkon do trouby.

Pivní koláčky

4 hrnky oleje, 2,5 hrnku piva, 1 prášek do pečiva, 600 g mouky, ořechová jádra

Vypracujeme těsto, ze kterého tvarujeme kuličky a do každé dovnitř dáme jádro vlašského ořechu. Pečeme mírně na plechu, dokud nezrůžoví. Po upečení kuličky přelijeme sirupem, který svaříme z 6 hrnků cukru a 3 hrnků vody.

„Recepty postní kuchyně“ sestavila mátuška Anna Podracká

Přehled české pravoslavné literatury v chrámu sv. Václava v Brně

- ◆ Sv. vladyka Gorazd, LIDOVÝ SBORNÍK modliteb a bohoslužebných zpěvů pravoslavné církve. Pravoslavná církev v Československu, Praha 1951.
- ◆ Archimandrita Sávva, Život našeho Pána Ježíše Krista. Praha 1991.
- ◆ Otče náš – Modlitby pravoslavného křesťana. Praha 1953.
- ◆ Modlitby pro děti – a jiné modlitby. Brno 2001.
- ◆ Archimandrita Georgios, Modlitba Páně. Brno 2002.
- ◆ Pravoslavný katechismus – II. vydání. Thessaloniki, Řecko 1993.
- ◆ Bůh jest a nezahyne duše má! – Víra pravoslavného křesťana. Brno 2002.
- ◆ Nikolaj Berďajev, O hodnotě křesťanství. Brno 1998.
- ◆ Dorotej – arcibiskup pražský a metropolita českých zemí a Slovenska, Průvodce Biblí (Úvodní stať: svatý mučedník Ilarion Troickij – Svaté Písmo a Církev). Orthodoxos Kypseli, Thessaloniki 2002.
- ◆ Svatý biskup Gorazd, Průvodce po katedrálním chrámu svatého Gorazda I. v Olomouci. Olomouc 1987.
- ◆ Petr Vítovec, Hudební liturgické tradice Pravoslavné církve (několik užitečných rad pro kantory a zpěváky). Brno 1998.
- ◆ Pravoslavná církev v českých zemích a na Slovensku – vznik, věrouka a zřízení Pravoslavné církve. Brno 2002.

Obsah

Kristus se rodí!	1
Slovo úvodem	2
O svátcích	
O svátku Kristova narození.....	3
Životy svatých	
Život a umučení svatého Václava	4
Zamyšlení	
O víře.....	7
Liturgika	
Výklad všenočního bdění.....	9
Religionistické pohledy	
Očekávání Mesiáše v současném judaismu.....	12
Z poučení starců	
Ctihodný starc Paisij Svatohorec.....	14
„Nechte dítek přijít ke mně“	
Vánoční nadílka pro naše nejmenší.....	15
Výstavba a obnova chrámu	
sv. Václava v Brně	17
Za duchovní vůni Řecka	18
Ze života naší farnosti	
Výstava o východním křesťanství.....	20
Poutní zájezd do Počajeva.....	21
Krátká oznámení.....	21
Postní recepty	21
Přehled české pravoslavné literatury	
v chrámu sv. Václava v Brně	23

Úvodní prosincové číslo (1./2003) vydáno k příležitosti svátku Narození Pána Ježíše Krista

Pro vnitřní potřebu vydává redakční rada brněnského pravoslavného věstníku „Dobrý pastýř“. Odpovědný redaktor: Michal Dvořáček; členové redakční rady: Jaroslav Černocký, Marek Malík, Jan Zbyněk Zavřel, Marie Křížková, Vladimír Štěpánek, Igor Smal–Stotskyj. Další přispěvatelé článků: mátuška Anna Podracká. Grafická úprava: Joakim T. Bílek, Jan Zbyněk Zavřel, na OpenOffice.org. Ilustrace: Marek Malík.
Kontakt: dobrypastyr.brno@email.cz <http://www.pravoslavbrno.cz>